

О. П. Чміль

доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

В. О. Чміль

пошукувач, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВИХОВАННЯ У МОЛОДІ СВІДОМОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ ЗАСОБАМИ ТУРИЗМУ

Туризм є одним з самих екологічних природокористувачів. Довести до всіх туристів сучасну природоохоронну інформацію, вимоги, заборони, показати, як треба піклуватися про ліс, землю, водні ресурси та охороняти природу, навчити туристів допомагати їй – це дуже важлива частина виховного процесу.

Ключові слова: туризм, екологія, виховання, природа.

Актуальність. В умовах роботи туристської установи і діяльності суспільних туристських організацій природоохоронну пропаганду, агітацію і навчання доцільно поєднувати єдиним поняттям: виховання дбайливого відношення до природи.

Розкриваючи в цілому значення проблеми охорони природи, треба показувати її глобальність і вагомість. Адже, на думку багатьох вчених, у сучасному світі існують три головні проблеми: перша проблема світу і роззброєння, друга – соціальної нерівності і третя – збереження природи планети.

Необхідність дбайливого відношення до природи можна пояснити, оперуючи даними про ріст масового туризму в країні і прагненні більшості людей до тісного й активного контакту з природним середовищем.

Не можна не відзначити, що масовість туризму та широта його географії сполучаються з високою вибірковістю по відношенню до природних ресурсів. Мандрівник шукає найбільші красиві ландшафти, комфортні кліматичні умови, багаті ліси, чисті річки. Така вимогливість вносить ще одну характерну рису у відносини туризму з природою: його концентрований вплив на визначені території і їхню вибіркуву і масову експлуатацію [3].

Мета нашого дослідження – визначити основні методи впливу на свідомість туристів з приводу дбайливого відношення до природи.

Результати дослідження. Отже на занятті по природоохоронній тематиці варто звертати увагу туристів на те, що обрана тема повинна бути, у першу чергу інформативна і давати не голі заборони і не просто поради, що і як потрібно робити, а всебічно обгрунтоване пояснення чому «це» можна чи не можна робити.

Слід звертати увагу туристів на численні небезпеки, що підстерігають усе живе в природі. Присутність великої кількості неорганізованих і недисциплінованих людей, забруднення водоймищ, розкидання сміття в лісі ведуть до переселення тварин у більш віддалені райони. Переслідування, турбування пернатих, звірів, земноводних недотепними діями аматорів природи перериває відпочинку тварин, заважає їм добувати їжу.

Інструктор повинен з цифрами і фактами в руках довести туристам, що величезні площі лісу й інші ресурси, на жаль, вичерпні.

Для туристських груп, що збираються подорожувати по лісовому масиві, з метою розвитку внутрішньої дисципліни і підвищеного почуття відповідаль-

ності за долю навколишнього середовища корисно, наприклад, повідомити про реальну структуру лісового фонду.

Інший можливий прийом розкриття теми і посилення виховної роботи – акцент на культуру туризму.

Туристам варто пояснити, що туристський рух є частиною загальної культури сучасної людини, досягненням цивілізованого суспільства, а мандрівник – представником цієї культури. Отже, його відношення до природних цінностей повинне показувати культурний рівень розвитку людства.

Але справа тут не тільки в закликах дотримуватися поза міськими вулицями і площами загальнодовизначених правил поведінки – не смітити, берегти ліс, землю, ріки, красу ландшафту, як бережемо, приміром, свої житла, твори мистецтва і літератури, добрі традиції і взагалі всі завоювання культури. Питання треба ставити в площині самого туризму: доводити слухачам, що дбайливе відношення до природи повинне виражатися у постійному правильному поводженні туристів на маршруті (розведенні похідного багаття і т.д.). Треба переконливо показати туристам, що розпалити багаття зручніше на спеціально відведеному для цього майданчику, застосувавши принесені із собою засоби для розведення вогню (стійки, гачки, розбірне вогнище), а не в траві, з попередньою вирубкою живих молодих дерев і кущів для «рогатин» і поперечин. Підтримувати вогонь потрібно тільки сухою, мертвою деревиною, а не зеленим, тільки що зрубаним хмизом [2].

Зміст пропаганди, спрямованої на виховання дбайливого відношення до природних багатств, і прийоми подачі матеріалу повинні відповідати підготовці, поглядам, інтересам різних категорій туристів.

З огляду на спеціалізацію мандрівників (піший, гірський, водний, лижний, спелеотуризм) і приуроченість походів до визначених місцевостей, необхідно в кожному випадку конкретизувати природоохоронні поради, розкривши небезпечні наслідки, пов'язані з ушкодженням, частковим знищенням, збіднінням, забрудненням рослинності, тваринного світу, ґрунту, водних і інших ресурсів у тих чи інших географічних зонах, районах.

Доцільно створювати природоохоронний актив туристської установи – «зелені» і «блакитні» патрулі туристських груп – це дозволяє більш успішно керувати туристами і виховувати в них правильне відношення до природного оточення [1].

Необхідно надавати більш докладні повідомлення про досвід сполучення розвитку індустрії туризму й охорони природи в закордонних країнах, негативні цифрові приклади і зібрану на місцевому матеріалі інформацію про серйозні порушення природного середовища.

Уміле використання фактичного матеріалу, різних цифрових даних, що ілюструють зміст природоохоронних бесід, лекцій, занять, друкованої й усної інформації в туристській установі, багато в чому визначає ефективність роботи з виховання туристів у дусі дбайливого відношення до навколишнього середовища.

Розглянемо деякі вимоги до фактографічного «оформлення» занять, спрямованих на виховання у туристів дбайливого відношення до природи.

Одна з вимог полягає у тому, щоб використані факти по можливості не тільки інформували туристів і аргументували доводи інструктора чи екскурсовода, але і давали матеріал для міркування, порівняння, викликали асоціації з особистого досвіду слухачів. Вони повинні бути їм зрозумілі і «заціпати» їх. Необхідно пам'ятати, що туристів, звичайно, цікавить усе нове, несподіване, по можливості не схоже, на те, з чим вони вже зустрічалися.

Необхідно враховувати, що краще засвоюються приклади, побудовані на несподіваному «повороті» думки, приклади-парадокси.

Не менш суттєвим є питання про кількість прикладів. Краще віддати перевагу двом-трьом вражаючим фактам, кожний з яких не тільки злегка торкнеться будь-якої сторони охорони природи, але і глибоко, багатосторонньо проілюструє висунуту інструктором тезу.

Кожна цифра, що надається в бесіді чи лекції на природоохоронну тему, повинна вражати і запам'ятовуватися туристу, а головне – підводити до розуміння його відповідальності за долю навколишньої природи.

Треба також пам'ятати, що в специфічних умовах туристської подорожі, походу чи екскурсії, коли відносини між туристом і навколишнім середовищем не піддаються повному економічному чи правовому регулюванню (як це може мати місце, наприклад, на виробництві), мораль виступає на перший план. Це характерно і при вихованні словом, але в ще більшій мірі виховна функція моралі виявляється при використанні прикладу.

У порівнянні з усними чи письмовими видами пропаганди живий приклад, звичайно, виявляється більш тактовним і ненав'язливим виховним засобом. Часто його дія взагалі не відчувається туристом як якийсь спеціальний, задалегідь запланований захід.

Одним із кращих прикладів є, звичайно, сама природа, з усім розмаїттям форм, складністю зв'язків, мінливістю станів, раціональністю і, одночасно, ліричністю, тремтливістю, красою. Справедливо вважати, що краса природи – це важливе національне надбання, що має глибокий виховний вплив, будить у людини почуття прекрасного, сприяє поглибленню патріотизму.

Безпосередньо впливає на дбайливе відношення туристів до природи начинний приклад гарного чи поганого стану тропи, дороги, траси туристського маршруту. На чистій, правильно обраній, логічно прокладеній стежці, де виявлена хоча б мінімальна турбота про туриста (є показники напрямків, туристське маркування, найпростіші кладки, містки через струмки, вирубані й укріплені дерном чи каменями ступіні на крутих підйомах і спусках) дотримання природоохоронних вимог здійснюється куди простіше й натуральніше, чим там, де дорога розбита, брудна, незручна, де її супроводжують купи сміття в кюветах, неестетичні та одноманітні нудні ландшафти.

Треба враховувати, що саме на керівників груп покладене проведення усіх практичних природоохоронних занять з туристами при підготовці до подорожі, відпрацьовуванню елементів туристської техніки, у процесі самого походу і після повернення з нього.

Керівник туристичної групи повинен вміти навчити туристів усім прийомам взаємно безпечного спілкування з природою. Він повинен подавати приклад дбайливого ставлення до всіх її ресурсів і, одночасно, активного втручання в її кругообіг, якщо це викликається реальною необхідністю. Наприклад, у випадках погрози рослинності з боку комах-шкідників, при загорянні лісу, в обставинах стихійних лих у районі туристського маршруту.

Корисним для засвоєння природоохоронних істин є і те, що турист у процесі суспільно – корисної праці на туристському маршруті немовби заново відкриває закони природи для себе. Така активна участь у переробці знань дозволяє внести своє особисте ставлення до питання, воно будить думку, викликає співпереживання і, в кінцевому результаті, допомагає становленню як в окремих мандрівників, так і в туристських колективах правильних природоохорон-

них переконань, допомагає перевести їх з категорії формальних істин у глибоко особисті переконання, без становлення яких не можна ще говорити про успішність виховної роботи з людиною, що відпочиває на природі.

Висновки. Отже, оцінюючи, якщо так можна сказати, професійні якості туриста, можна стверджувати, що діюча любов до природи, активна участь в охороні і збільшенні її багатств повинні бути показниками його культури. І не тільки культури, але і патріотизму. Адже, як відомо, берегти і любити природу означає берегти і любити Батьківщину.

Список використаних джерел:

1. Воспитание бережного отношения к природе в экскурсиях. – М.: ЦРИБ «Турист», 1976.
2. Воспитание туристов в духе бережного отношения к природе. – М.: ЦРИБ «Турист», 1979.
3. Воспитательная работа в туристском клубе. – М.: ЦРИБ «Турист», 1986.

Tourism is one of the most ecological among nature-users, «felling the tourists about modern information of nature conservation, demands, bans showing how we should take care of forests, soil, water resources and protect nature teaching tourists how to help it is the very important part of the upbringing process.

Key words: tourism, ecological, education, nature.

Отримано 29.10.2009 р.

УДК 378.016:613

М. Г. Чобітько

*доктор педагогічних наук, професор, Інститут міжнародних відносин
Національного авіаційного університету (м. Київ)*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Фізична досконалість та здоров'я завжди були національними цінностями українського народу. Провідну роль в цьому відіграє освіта, як соціальна інституція, яка озброює людину знаннями про фактори збереження та руйнування здоров'я, шляхи зміцнення та примноження його. У зв'язку з цим велике значення має підготовка майбутніх педагогів як пропагандувальників та реалізаторів основ здорового способу життя.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, культура, майбутні педагоги.

Постановка проблеми. Цінність здоров'я в усі часи та у всіх народів завжди займала найвищу сходинку в ієрархії людських потреб. Реалізувати свій фізичний, репродуктивний та інтелектуальний потенціал може лише здорова людина. Освітня галузь виступає провідною у вихованні такої людини, оскільки охоплює найбільш сприйнятливий та чисельний верстви населення. Держава потребує освічених, конкурентоспроможних, здорових кадрів, здатних мобільно реагувати та діяти в швидкозмінюваних умовах сьогодення, гомеостатично функціонувати у різних нестандартних життєвих ситуаціях та бути затребуваними на ринку праці. Учнівська та студентська молодь є потенціалом розвитку